

ԱՄՍ 501

**ԱՌԻԴԻՏՈՐԱԿԱՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐ - ՀԱՏՈՒԿ ՆԿԱՏԱՌՈՒՄՆԵՐ ԸՆՏՐՎԱԾ
ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Պարագրաֆ
Ներածություն	
Սույն ԱՄՍ-ի շրջանակները.....	1
Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը.....	2
Նպատակը.....	3
Պահանջները	
Պաշարներ.....	4-8
Դատական գործընթացներ և հայցեր.....	9-12
Սեզմենտային տեղեկատվություն.....	13
Կիրառումը և այլ բացատրական նյութեր	
Պաշարներ.....	Ա1- Ա16
Դատական գործընթացներ և հայցեր.....	Ա17- Ա25
Սեզմենտային տեղեկատվություն.....	Ա26-Ա27

<<Աուդիտորական ապացույցներ -- հատուկ նկատառումներ ընտրված հոդվածների համար>> աուդիտի միջազգային ստանդարտ (ԱՄՍ) 501-ը պետք է դիտարկել <<Անկախ աուդիտորի ընդհանուր նպատակները և աուդիտի իրականացումը՝ համաձայն աուդիտի միջազգային ստանդարտների>> ԱՄՍ 200-ի հետ համատեղ:

Ներածություն

Սույն ԱՄՄ-ի շրջանակները

1. Սույն աուդիտի միջազգային ստանդարտը (ԱՄՄ) առնչվում է աուդիտորի հատուկ նկատառումների հետ, երբ նա ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ժամանակ ԱՄՄ 330¹-ի, ԱՄՄ 500²-ի և այլ առնչվող ԱՄՄ-ների համաձայն ձեռք է բերում բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ պաշարների, կազմակերպությանը վերաբերող դատական գործընթացների և հայցերի, և սեզմենտային տեղեկատվության որոշ ասպեկտների վերաբերյալ:

Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը

2. Սույն ԱՄՄ-ն կիրառելի է 2009 թվականի դեկտեմբերի 15-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող ժամանակաշրջանների ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար:

Նպատակը

3. Աուդիտորի նպատակն է բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերել հետևյալի վերաբերյալ՝
  - (ա) պաշարների առկայությունը և վիճակը,
  - (բ) կազմակերպությանը վերաբերվող դատական գործընթացների և հայցերի ամբողջականությունը, և
  - (գ) ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման կիրառվող հիմունքների համաձայն սեզմենտային տեղեկատվության ներկայացումն ու բացահայտումը:

Պահանջները

Պաշարներ

4. Եթե պաշարները ֆինանսական հաշվետվությունների համար էական են, ապա աուդիտորը պետք է ձեռք բերի բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ պաշարների առկայության և վիճակի վերաբերյալ՝
  - (ա) ներկա գտնվելով ֆիզիկապես գույքագրմանը, եթե դա անհնարին չէ, որպեսզի (հղում՝ պար.Ա1-Ա3).
  - (i) գնահատի կազմակերպության պաշարների ֆիզիկապես գույքագրման արդյունքների գրանցման և վերահսկման նպատակով

¹ ԱՄՄ 330, <<Էականությունը աուդիտի պլանավորման և իրականացման գործընթացում>>:

² ԱՄՄ 500, <<Աուդիտորական ապացույցներ>>:

- ղեկավարության կողմից սահմանված հրահանգները և ընթացակարգերը (հղում՝ պար.Ա4),
- (ii) դիտի ղեկավարության գույքագրման ընթացակարգերի կատարումը (հղում՝ պար.Ա5),
- (iii) զննի պաշարները, և (հղում՝ պար.Ա6),
- (iv) կատարի ստուգիչ գույքագրումներ, և (հղում՝ պար.Ա7-Ա8),
- (բ) կատարելով կազմակերպության պաշարների վերջնական գրանցումների վերաբերյալ աուդիտորական ընթացակարգեր, որպեսզի որոշի, թե արդյոք դրանք ճշգրիտ են արտացոլում գույքագրման փաստացի արդյունքները:
5. Եթե պաշարների գույքագրումը իրականացվել է ֆինանսական հաշվետվությունների կազմման ամսաթվից տարբեր ամսաթվով, ապա աուդիտորը պետք է, ի լրումն պարագրաֆ 4-ով պահանջվող ընթացակարգերի, իրականացնի աուդիտորական ընթացակարգեր՝ գույքագրման ամսաթվի և ֆինանսական հաշվետվությունների ամսաթվի միջև պաշարներում փոփոխությունների պատշաճ գրանցման վերաբերյալ աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար (հղում՝ պար.Ա9-Ա11):
6. Եթե անկանխատեսելի հանգամանքների պատճառով աուդիտորը հնարավորություն չի ունենում ներկա գտնվել պաշարների գույքագրմանը, ապա նա պետք է իրականացնի կամ դիտի որոշ գույքագրումներ մեկ այլ օր և աուդիտորական ընթացակարգեր իրականացնի միջանկյալ գործարքների համար:
7. Եթե հնարավոր չէ գույքագրմանը ներկա գտնվել, ապա աուդիտորը պետք է այլընտրանքային աուդիտորական ընթացակարգեր իրականացնի՝ պաշարների առկայության և վիճակի վերաբերյալ բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար: Եթե հնարավոր չէ դա անել, ապա աուդիտորը պետք է ձևափոխի աուդիտորական եզրակացության մեջ արտահայտված կարծիքը՝ համաձայն ԱՄՄ 705³-ի (հղում՝ պար.Ա12-Ա14):
8. Երբ կազմակերպության երրորդ անձի պահպանության և հսկողության տակ գտնվող պաշարները էական են ֆինանսական հաշվետվությունների համար, ապա աուդիտորը պետք է այդ պաշարների առկայության և վիճակի վերաբերյալ ձեռք բերի բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ՝ իրականացնելով ստորև նշվածներից մեկը կամ երկուսը՝
- (ա) երրորդ անձից պահանջել հաստատում՝ կազմակերպության անունից նրա պահպանության տակ գտնվող պաշարների քանակների և վիճակի վերաբերյալ (հղում՝ պար.Ա15),

³ ԱՄՄ 705, <<Անկախ աուդիտորական եզրակացությունում կարծիքի ձևափոխում>>:

- (բ) կատարել գնում կամ այլ աուդիտորական ընթացակարգեր որոնք տեղին են տվյալ հանգամանքներում (հղում՝ պար.Ա16):

Դատական գործընթացներ և հայցեր

9. Աուդիտորը պետք է նախագծի և իրականացնի կազմակերպությանը վերաբերող այնպիսի դատական գործընթացների և հայցերի հայտնաբերմանն ուղղված աուդիտորական ընթացակարգեր, որոնք կարող են բարձրացնել էական խեղաթյուրման ռիսկը, ներառյալ (հղում՝ պար.Ա17-Ա19).

- (ա) ղեկավարությանն ուղղված հարցումները, և որտեղ կիրառելի է, կազմակերպության այլ անձանց կատարված հարցումները, ներառյալ կազմակերպության աշխատակից իրավաբանը,

- (բ) կառավարման օղակներում գտնվող անձանց ժողովների արձանագրությունների և կազմակերպության ու արտաքին իրավաբանների հետ ունեցած նամակագրության ուսումնասիրումը,

- (գ) դատական ծախսերի հետ կապված հաշիվների ստուգումը (հղում՝ պար.Ա20):

10. Եթե աուդիտորը հայտնաբերված դատական գործընթացների կամ հայցերի մասով գնահատում է էական խեղաթյուրման ռիսկ, կամ երբ իրականացված աուդիտորական ընթացակարգերը ցույց են տալիս, որ կարող են գոյություն ունենալ այլ էական դատական գործընթացներ կամ հայցեր, աուդիտորը պետք է, ի լրումն այլ ԱՄՄ-ներով պահանջվող աուդիտորական ընթացակարգերի, փորձի կազմակերպության արտաքին իրավաբանների հետ ուղղակի կապ հաստատել: Աուդիտորը պետք է դա կատարի ղեկավարության կողմից պատրաստվող և աուդիտորի կողմից ուղարկվող հարցման նամակի միջոցով՝ կազմակերպության արտաքին իրավաբանին խնդրելով հաղորդակցվել անմիջականորեն աուդիտորի հետ: Եթե օրենքի, այլ իրավական ակտերի պահանջները կամ համապատասխան իրավաբանական մասնագիտական կառույցը կազմակերպության արտաքին իրավաբանին արգելում է աուդիտորի հետ ուղղակի կապ հաստատել, աուդիտորը պետք է այլընտրանքային աուդիտորական ընթացակարգեր իրականացնի:

11. Եթե՝

- (ա) ղեկավարությունը արտաքին իրավաբանի հետ հաղորդակցվելու կամ հանդիպելու թույլտվություն չի տալիս աուդիտորին, կամ կազմակերպության արտաքին իրավաբանն է հրաժարվում հարցում նամակին պատշաճ ձևով պատասխանել, կամ նրան արգելվում է պատասխանել, և

- (բ) աուդիտորն ի վիճակի չէ ձեռք բերել բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ այլընտրանքային ընթացակարգերի իրականացման միջոցով, ապա աուդիտորը պետք է ձևափոխի աուդիտորական եզրակացության մեջ արտահայտված կարծիքը՝ համաձայն ԱՄՄ 705-ի պահանջների:

Գրավոր հայտարարություններ

12. Աուդիտորը պետք է խնդրի ղեկավարությանը և անհրաժեշտության դեպքում կառավարման օղակներում գտնվող անձանց՝ գրավոր հայտարարություններ տրամադրել, որ բոլոր հայտնի փաստացի կամ հնարավոր դատական գործընթացներն ու հայցերը, որոնց ազդեցությունը ֆինանսական հաշվետվություններ պատրաստելիս պետք է հաշվի առնվի, բացահայտվել են աուդիտորին և հաշվառվել ու բացահայտվել են ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման կիրառվող հիմունքների համաձայն:

Սեզմենտային տեղեկատվություն

13. Աուդիտորը պետք է ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ներկայացման կիրառվող հիմունքների համաձայն ձեռք բերի բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ սեզմենտային տեղեկատվության ներկայացման և բացահայտման վերաբերյալ հետևյալի միջոցներով (հղում՝ պար.Ա 26).

(ա) հասկանալով ղեկավարության կողմից սեզմենտային տեղեկատվության որոշման ժամանակ կիրառվող մեթոդները, և (հղում՝ պար.Ա 27).

(i) գնահատելով, թե արդյոք հավանական է, որ նման մեթոդները կապահովեն բացահայտում՝ համաձայն ֆինանսական հաշվետվությունների կազմման և ներկայացման կիրառվող հիմունքների, և

(ii) երբ կիրառելի է, թեստավորելով այդպիսի մեթոդները, և

(բ) կատարելով վերլուծական ընթացակարգեր կամ տվյալ հանգամանքներում տեղին այլ աուդիտորական ընթացակարգեր:

Կիրառումը և այլ բացատրական նյութեր

Պաշարներ

Ներկա գտնվել գույքագրմանը (հղում՝ պար. Ա 4(ա))

Ա1. Ղեկավարությունը, որպես կանոն, սահմանում է ընթացակարգեր, որոնց միջոցով առնվազն տարին մեկ անգամ անցկացվում է պաշարների գույքագրում, որը հիմք է հանդիսանում ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և, եթե կիրառելի է, անընդհատ գույքագրման համակարգի հուսալիության հարցում համոզվելու համար:

Ա2. Աուդիտորի ներկայությունը գույքագրմանը ներառում է՝

- պաշարների զննումը, դրանց առկայության որոշման և վիճակի գնահատման նպատակով, և ստուգիչ գույքագրումների կատարումը,
- ղեկավարության հրահանգների և գույքագրման արդյունքների գրանցումների ու վերահսկողական ընթացակարգերի համապատասխան ձևով իրականացման գործընթացների դիտարկումը, և
- ղեկավարության գույքագրման ընթացակարգերի հուսալիության վերաբերյալ աուդիտորական ապացույցների ձևերի վերաբերյալ:

Նշված ընթացակարգերը կարող են ծառայել որպես վերահսկողության ստուգումներ կամ անկախ ընթացակարգեր՝ կախված աուդիտորի գնահատած ռիսկից, պլանավորած մոտեցումից և իրականացված հատուկ ընթացակարգերից:

Ա3. գույքագրմանը աուդիտորի ներկայությունը պլանավորելիս (կամ սույն ԱՄՍ 4-8 պարագրաֆների համաձայն աուդիտորական ընթացակարգերի նախագծման և իրականացման ժամանակ), հարցերը, որոնք տեղին են ներառում են՝

- պաշարների հետ կապված էական խեղաթյուրման ռիսկերը,
- պաշարների նկատմամբ կիրառվող ներքին վերահսկողության բնույթը,
- արդյոք սպասվում է, որ համապատասխան ընթացակարգեր կսահմանվեն և պատշաճ հրահանգներ կտրվեն ֆիզիկապես գույքագրման համար,
- ֆիզիկապես գույքագրման անցկացման ժամկետները,
- արդյոք կազմակերպությունը կիրառում է անընդհատ գույքագրման համակարգ,
- պաշարների գտնվելու վայրը, ներառյալ պաշարների էականությունը և տարբեր վայրերում պաշարների գտնվելու էական խեղաթյուրման ռիսկերը, երբ որոշվում է, թե որ վայրի այցելությունն է տեղին: ԱՄՍ 600⁴ գործ ունի այլ աուդիտորների ներգրավման հետ և հետևաբար կարող է տեղին լինել, եթե այդպիսի ներգրավումը կապված է որևէ հեռավոր վայրում պաշարների գույքագրմանը ներկա գտվելու հետ,
- զգացվում է արդյոք աուդիտորի փորձագետի ներգրավման անհրաժեշտություն: ԱՄՍ 620⁵-ը առնչվում է աուդիտորի փորձագետի ներգրավման հարցերին, որը կաջակցի աուդիտորին բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ ձևերի վերաբերյալ:

Գնահատել ղեկավարության հրահանգները և ընթացակարգերը (հղում՝ պար.Ա 4(ա)(i))

Ա4. Երբ գնահատվում են պաշարների գույքագրման գրանցման և վերահսկման նպատակով ղեկավարության կողմից սահմանված հրահանգները և ընթացակարգերը, տեղին հարցերը ներառում են, օրինակ՝

- վերահսկողության պատշաճ գործողությունների կիրառումը, օրինակ, պաշարների գույքագրման ժամանակ օգտագործված տեղեկագրերի հավաքումը, պաշարների գույքագրման ժամանակ չօգտագործված

⁴ ՄՍ 600, <<Հատուկ նկատառումներ - խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտ (ներառյալ բաղադրիչի աուդիտորների աշխատանքը)>>:

⁵ ԱՄՍ 620, <<Աուդիտորի փորձագետի աշխատանքի օգտագործումը>>:

տեղեկագրերի հաշվառումը, ինչպես նաև հաշվարկման և վերահաշվարկման ընթացակարգերը,

- անավարտ արտադրության ավարտման աստիճանի, դանդաղ շրջանառող, հնացած կամ վնասված պաշարների, ինչպես նաև երրորդ անձանց սեփականությունը հանդիսացող պաշարների, օրինակ ի պահ վերցված, ճշգրիտ որոշումը,
- ընթացակարգեր, որոնք կիրառվում են գնահատելու համար փաստացի քանակությունները,
- վերահսկողությունը պաշարների շարժի, հաշվետու ժամանակաշրջանից առաջ և հետո դրանց առաքման և ստացման վերաբերյալ:

Ղեկավարության գույքագրման ընթացակարգերի կատարման դիտելը (հղում՝ պար. 4(ա)(ii))

Ա5. Ղեկավարության գույքագրման ընթացակարգերի կատարման դիտելը, օրինակ այն ընթացակարգերինը, որոնք վերաբերվում են պաշարների շարժի վերասկողությանը գույքագրումից առաջ, գույքագրման ժամանակ և դրանից հետո, օգնում է աուդիտորին ձեռք բերել ապացույց, որ ղեկավարության հրահանգները և գույքագրման ընթացակարգերը պատշաճ ձևով են նախագծվել և իրականացվել: Ի լրումն, աուդիտորը կարող է ձեռք բերել հաշվետու ժամանակաշրջանից առաջ և հետո շարժերի մասին տեղեկատվության պատճեններ, ինչպես օրինակ պաշարների շարժի մանրամասնությունները, ինչը կօգնի աուդիտորին նման շարժերի վերաբերյալ հետագա ամսաթվով աուդիտորական ընթացակարգեր կատարելիս:

Պաշարների գնումը (հղում՝ պար.4(ա)(iii))

Ա6. Պաշարների գույքագրմանը ներկա գտնվելիս պաշարների գնումը օգնում է աուդիտորին որոշել պաշարների առկայությունը (թեև, ոչ սեփականությունը) և հայտնաբերել, օրինակ, հնացած, վնասված կամ հնացող պաշարները:

Ստուգիչ գույքագրումների կատարումը (հղում՝ պար.4(ա)(iv))

Ա7. Ստուգիչ գույքագրումների կատարումը, օրինակ ղեկավարության գույքագրման արդյունքների գրանցումներից ընտրված հոդվածները ֆիզիկապես պաշարների հետ համեմատելը և պաշարներից ընտրված հոդվածները ղեկավարության գույքագրման արդյունքների հետ համեմատելը, ապահովում է աուդիտորական ապացույցներ այդ գրանցումների ամբողջականության և ճշգրտության վերաբերյալ:

Ա8. Ի լրումն աուդիտորի ստուգիչ գույքագրումների գրանցումների, ղեկավարության կողմից լրացված պաշարների գույքագրման գրանցումների պատճենների ձեռքբերումը օգնում է աուդիտորին հետագա

աուդիտորական ընթացակարգեր իրականացնելով որոշել, ճշգրտորեն են արտացոլում գույքագրման փաստացի արդյունքները:

Պաշարների գույքագրումն այլ ամսաթվով, քան ֆինանսական հաշվետվությունների ամսաթիվն է (հղում՝ պար.5)

Ա9. Գործնական պատճառներով պաշարների գույքագրումը կարող է կատարվել մեկ կամ մի քանի ամսաթվերով, որոնք տարբերվում են ֆինանսական հաշվետվությունների ամսաթվից: Դա կարող է արվել անկախ նրանից, թե ղեկավարությունը պաշարների քանակները որոշում է պաշարների տարեկան գույքագրման միջոցով, թե օգտագործում է անընդհատ գույքագրման համակարգ: Երկու դեպքում էլ, պաշարներում փոփոխությունների վերահսկողության նախագծման, իրականացման և պահպանման արդյունավետություն է որոշում, թե արդյոք պաշարների գույքագրման ֆինանսական հաշվետվությունների ամսաթվից, այլ ամսաթվով կամ ամսաթվերով կատարումը տեղին է աուդիտի նպատակների համար: ԱՄՄ 330-ը սահմանում է պահանջներ և ուղեցույց է տրամադրում միջանկյալ ամսաթվով կատարվող անկախ ընթացակարգերի համար:⁶

Ա10. Այն դեպքերում, երբ գործում է անընդհատ գույքագրման համակարգ, ղեկավարությունը կարող է գույքագրումներ կամ այլ թեստեր կատարել, որպեսզի որոշի կազմակերպության անընդհատ գույքագրման համակարգի գրանցումներում ներառված պաշարների քանակի տեղեկատվության հուսալիությունը: Որոշ դեպքերում, ղեկավարությունը կամ աուդիտորը կարող են տարբերություններ հայտնաբերել անընդհատ գույքագրման համակարգի գրանցումների և ձեռքի տակ եղած գույքագրման փաստացի քանակների միջև. դա կարող է մատնանշել, որ պաշարների փոփոխությունների վերաբերյալ վերահսկողությունները արդյունավետորեն չեն գործում:

Ա11. Երբ նախագծվում են աուդիտորական ընթացակարգեր, որպեսզի ձեռք բերվի աուդիտորական ապացույցներ, թե արդյոք պաշարների փոփոխությունների գումարները գույքագրման ամսաթվի, կամ ամսաթվերի և պաշարների վերջնական գրանցումների միջև տարբերությունները պատշաճ ձևով են գրանցվել, հարցերը, որոնք տեղին են քննարկման համար ներառում են՝

- արդյոք անընդհատ գույքագրման համակարգի գրանցումները պատշաճ ձևով են ճշգրտվել,
- կազմակերպության անընդհատ գույքագրման համակարգի գրանցումների հուսալիությունը,
- գույքագրման ընթացքում ձեռք բերված տեղեկատվության և անընդհատ գույքագրման համակարգի միջև նշանակալի տարբերությունների պատճառները:

⁶ ԱՄՄ 330, պարագրաֆներ 22-23.

Պաշարների գույքագրմանը ներկա գտնվելու անհնարինությունը (հղում՝ պար.7)

Ա12. Որոշ դեպքերում պաշարների գույքագրմանը ներկա գտնվելը կարող է անհնարին լինել: Դա կարող է լինել այնպիսի գործոնների պատճառով, ինչպիսիք են պաշարների բնույթը և գտնվելու վայրը, օրինակ, երբ պաշարները պահվում են այնպիսի վայրում, որը կարող է վտանգներ առաջացնել աուդիտորի անվտանգությանը: Աուդիտորի համար ընդհանուր բնույթի անհարմարությունը, այնուամենայնիվ, բավականաչափ չէ, որպեսզի հիմնավորի աուդիտորի որոշումն այն մասին, որ ներկա գտնվելն անհնարին է: Ավելին, ինչպես բացատրված է ԱՄՄ 200–ում,⁷ բարդության, ժամանակի կամ ծախսերի հետ կապված հարցն ինքնին ծանրակշիռ հիմք չէ աուդիտորի համար, որպեսզի նա բաց թողնի աուդիտորական ընթացակարգը, որի համար չկա այլընտրանք կամ բավարարվի ավելի քիչ համոզիչ աուդիտորական ապացույցով:

Ա13. Որոշ դեպքերում, երբ ներկա գտնվելն անհնարին է, այլընտրանքային աուդիտորական ընթացակարգերը, օրինակ մինչև պաշարների գույքագրումը ձեռք բերված կամ գնված որոշ պաշարների հետագա իրացման փաստաթղթերի զննումը, կարող են ապահովել բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ պաշարների առկայության և վիճակի վերաբերյալ:

Ա14. Այլ դեպքերում, այնուամենայնիվ, այլընտրանքային աուդիտորական ընթացակարգերի իրականացման միջոցով պաշարների առկայության և վիճակի վերաբերյալ բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցների ձեռք բերումը կարող է հնարավոր չլինել: Նման դեպքերում, ԱՄՄ 705-ը պահանջում է, որ աուդիտորը ձևափոխի աուդիտորական եզրակացության մեջ արտահայտված կարծիքը՝ որպես շրջանակների սահմանափակման արդյունք:⁸

Երրորդ անձի պահպանության կամ հսկողության տակ գտնվող պաշարները

Հաստատում (հղում՝ պար.8(ա))

Ա15. ԱՄՄ 505 ⁹-ը սահմանում է պահանջներ և ուղեցուց է տրամադրում արտաքին հաստատումներ կատարելու ընթացակարգերի համար:

Այլ աուդիտորական ընթացակարգեր (հղում՝ պար.8(բ))

⁷ ԱՄՄ 200, <<Անկախ աուդիտորի համընդհանուր նպատակները և աուդիտի իրականացումը՝ համաձայն աուդիտի միջազգային ստանդարտների>> պարագրաֆ Ա48.

⁸ ԱՄՄ 705, պարագրաֆ 13.

⁹ ԱՄՄ 505, <<Արտաքին հաստատումներ>>

Ա16. Կախված հանգամանքներից, օրինակ երբ ձեռք է բերվել տեղեկատվություն, որը երրորդ անձի ազնվության և օբյեկտիվության վերաբերյալ կասկած է առաջացնում, աուդիտորը կարող է պատշաճ համարել երրորդ անձանցից հաստատումներ ստանալու փոխարեն, կամ ի լրումն դրա, կատարել այլ աուդիտորական ընթացակարգեր:

Այլ աուդիտորական ընթացակարգերի օրինակները ներառում են՝

- եթե հնարավոր է, ներկա գտնվել, կամ կազմակերպել այլ աուդիտորի ներկա գտնվելը, երրորդ անձի կողմից պաշարների գույքագրմանը,
- երրորդ անձի ներքին վերահսկողության համապատասխանության վերաբերյալ մեկ այլ աուդիտորական եզրակացության, կամ ծառայություն մատուցող աուդիտորական եզրակացության ձեռք բերումը՝ նրա մոտ պահվող պաշարների ճիշտ գույքագրման և համապատասխանորեն պահպանման հարցերում համոզվելու համար,
- երրորդ անձանց մոտ գտնվող պաշարների փաստաթղթերը գնելը, օրինակ, պահեստի ստացականները,
- պաշարները գրավ դրված լինելու դեպքում դրա մասին այլ անձանցից հաստատում խնդրելը:

Դատական գործընթացներ և հայցեր

Դատական գործընթացների և հայցերի ամբողջականությունը (հղում՝ պար.9)

Ա17. Դատական գործընթացները և հայցերը, որոնց մեջ ներգրավված է կազմակերպությունը, կարող են էական ազդեցություն գործել ֆինանսական հաշվետվությունների վրա և այդ պատճառով կարող է պահանջվել, որպեսզի դրանք բացահայտվեն կամ հաշվի առնվեն ֆինանսական հաշվետվություններում:

Ա18. Ի լրումն պարագրաֆ 9-ում նշված ընթացակարգերի, այլ տեղին ընթացակարգերը ներառում են, օրինակ, որպես կազմակերպությունը և դրա միջավայրը հասկանալու մաս իրականացված ռիսկի գնահատման ընթացակարգերի միջոցով ձեռք բերված տեղեկատվության օգտագործումը, որը կօգնի աուդիտորին տեղեկանալու կազմակերպությանը վերաբերող դատական գործընթացներին և հայցերին:

Ա19. Աուդիտորական ապացույցը, որը ձեռք է բերվել էական խեղաթյուրման ռիսկի հնարավոր առաջացման պատճառ հանդիսացող դատական գործընթացների և հայցերի հայտնաբերման նպատակներով, կարող է նաև աուդիտորական ապացույց ապահովել այլ տեղին նկատառումների վերաբերյալ, ինչպես օրինակ, դատական գործընթացների և հայցերի գնահատումը կամ չափումը: ԱՄՍ 540¹⁰-ը սահմանում է պահանջներ և

---

¹⁰ ԱՄՍ 540, <<Հաշվապահական հաշվառման գնահատումների աուդիտ, ներառյալ իրական արժեքի հաշվապահական հաշվառման գնահատումները, և համապատասխան բացահայտումներ>>:

ուղեցուց է տրամադրում դատական գործընթացների և հայցերի հաշվապահական հաշվառման գնահատումների համար:

Դատական ծախսերի հետ կապված հաշիվների ստուգումը (հղում՝ պար.9(գ):

Ա20. Կախված հանգամանքներից, աուդիտորը կարող է դատողություն անել, որ որպես դատական ծախսերի հաշիվների ստուգման մաս տեղին է ուսումնասիրել դրանց հետ կապված այնպիսի սկզբնական փաստաթղթեր, ինչպիսիք են դատական ծախսերի հաշիվ-ֆակտուրաները:

Կազմակերպության արտաքին իրավաբանի հետ հաղորդակցվելը (հղում՝ պար.10-11)

Ա21. Կազմակերպության արտաքին իրավաբանի հետ ուղղակի կապ հաստատելը օգնում է աուդիտորին բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերել, թե արդյոք հայտնի են հնարավոր էական դատական գործընթացներ և հայցեր, և արդյոք ողջամիտ են ֆինանսական հետևանքների ներառյալ ծախսերի վերաբերյալ ղեկավարության գնահատումները:

Ա22. Որոշ դեպքերում, աուդիտորը կարող է փորձել ուղղակի կապ հաստատել կազմակերպության արտաքին իրավաբանի հետ ընդհանուր հարցման նամակի միջոցով: Այդ նպատակով, ընդհանուր հարցման նամակը խնդրում է կազմակերպության արտաքին իրավաբանին աուդիտորին տեղեկացնել ցանկացած դատական գործընթացների և հայցերի մասին, որոնց իրավաբանը տեղյակ է, դրա հետ մեկտեղ նաև դատական գործընթացների և հայցերի արդյունքի գնահատականը, և ֆինանսական հետևանքների գնահատումը՝ ներառյալ ծախսերը:

Ա23. Եթե քիչ հավանական է համարվում, որ կազմակերպության արտաքին իրավաբանը պատշաճ ձևով կպատասխանի ընդհանուր հարցման նամակին, օրինակ եթե մասնագիտական կառույցը, որին արտաքին իրավաբանը պատկանում է արգելում է պատասխանել այդպիսի նամակի, աուդիտորը կարող է փորձել ուղղակի կապ հաստատել հատուկ հարցման նամակի միջոցով: Այդ նպատակի համար, հատուկ հարցման նամակը ներառում է՝

- (ա) դատական գործընթացների և հայցերի ցանկը,
- (բ) երբ առկա է, հայտնաբերված յուրաքանչյուր դատական գործընթացի և հայցի արդյունքների վերաբերյալ ղեկավարության կողմից կատարված գնահատումները, ինչպես նաև ֆինանսական հետևանքների վերաբերյալ ղեկավարության գնահատումները՝ ներառյալ ծախսերը,
- (գ) խնդրանք, որպեսզի կազմակերպության արտաքին իրավաբանը հաստատի ղեկավարության գնահատումների ողջամտությունը և աուդիտորին լրացուցիչ տեղեկատվության տրամադրի, եթե ցանկն արտաքին իրավաբանի կողմից համարվում է ոչ ամբողջական կամ ոչ ճշգրիտ:

Ա24. Որոշակի հանգամանքներում, աուդիտորը կարող է անհրաժեշտ համարել հանդիպելու իրավաբանի հետ՝ դատական գործընթացների և հայցերի հավանական արդյունքները քննարկելու համար: Դա կարող է լինել, օրինակ, երբ՝

- աուդիտորը որոշում է, որ հարցն իրենից էական ռիսկ է ներկայացնում,
- հարցը բարդ է,
- ղեկավարության և կազմակերպության իրավաբանի միջև առկա է անհամաձայնության:

Սովորաբար, նման հանդիպումները պահանջում են ղեկավարության թույլտվություն, տեղի են ունենում ղեկավարության ներկայացուցչի ներկայությամբ:

Ա25. ԱՄՄ 700–ի¹¹ համաձայն, աուդիտորից պահանջվում է աուդիտորական եզրակացության ամսաթիվը դնել ոչ շուտ, քան այն ամսաթիվը որին աուդիտորը ձեռք է բերել բավականաչափ ու համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ, որոնք հիմք են հանդիսանում ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտորի կարծիքի համար: Դատական գործընթացների և հայցերի կարգավիճակի վերաբերյալ աուդիտորական եզրակացության ամսաթվի դրությամբ աուդիտորական ապացույցը կարող է ձեռք բերվել ղեկավարությունից հարցման միջոցով, ներառյալ ներքին իրավաբանից, որը պատասխանատու է համապատասխան հարցերի հետ առնչվելու համար: Որոշ դեպքերում, աուդիտորին կարող է անհրաժեշտ լինել ձեռք բերել թարմացված տեղեկատվություն կազմակերպության արտաքին իրավաբանից:

Սեզմենտային տեղեկատվություն (*հղում՝ պար.13*)

Ա26. Կախված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման կիրառվող հիմունքներից, կազմակերպությունից կարող է պահանջվել կամ թույլ տրվել բացահայտելու սեզմենտային տեղեկատվությունը իր ֆինանսական հաշվետվություններում: Աուդիտորի պատասխանատվությունը սեզմենտային տեղեկատվության ներկայացման և բացահայտման վերաբերյալ կապված է ֆինանսական հաշվետվությունների հետ՝ ամբողջությամբ վերցրած:

*Ղեկավարության կողմից օգտագործվող մեթոդների հասկանալի (*հղում՝ պար.13(ա)*)*

Ա27. Կախված հանգամանքներից, հարցերի օրինակներ, որոնք կարող են տեղին լինել, երբ ձեռք է բերվում ղեկավարության կողմից սեզմենտային տեղեկատվությունը որոշելիս օգտագործվող մեթոդների մասին

¹¹ ԱՄՄ 700, <<Ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտորական կարծիքի ձևավորում և ներկայացում>> պարագրաֆ 41:

պատկերացումը և, թե արդյոք հավանական է, որ նման մեթոդները կբերեն բացահայտման, որը համապատասխանում է ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման կիրառելի հիմունքներին, ներառում են՝

- իրացումները, փոխանցումները և սեզմենտների միջև կատարված վճարումները, և միջսեզմենտային գումարների բացառումը,
- համեմատումները բյուջեների և այլ ակնկալվող արդյունքների հետ, օրինակ, գործառնական շահույթը հարաբերակցությունը հասույթին՝ տոկոսային արտահայտությամբ,
- սեզմենտների միջև ակտիվների և ծախսումների բաշխումը,
- նախորդ ժամանակաշրջանների հետ համաձայնեցված արտացոլումը և ոչ համաձայնեցված արտացոլման դեպքերի վերաբերյալ կատարված բացահայտումների պատշաճությունը: